

Admiral Kasteks: NEKI STRATEGISKI ASPEKTI RATA U INDOKINI¹⁾

Kasteks je poznati vojni pisac i teoretičar, za koga general Šasen, u svojoj »Antologiji francuskih vojnih klasika«, kaže »da je daleko prešao granice Francuske«. Ova ocena mu je data za obimno delo »Strategiske teorije«, koje je prevedeno na mnoge jezike.²⁾

Rat u Indokini tek se nedavno ugasio, ali je već prošlo dovoljno vremena da se, u celini, i od strane Francuza može posmatrati sa više objektivnosti i mirnoće (ovo napominje i sam autor). Kada se uzme strategiska strana problema o kojoj je dosada relativno malo pisano, kao i autoritet autora u ovoj oblasti, smatram da je ovakav članak vredan prikazivanja za čitaoce »Vojnog dela«.³⁾

*

Osvrćući se na lokalnu strategiju aktivnog (severnog) dela indokineskog ratišta, autor ističe da se ona na celom prostranstvu karakterisala jednim sistemom statičke prirode, koji se izrazio posedanjem nerazmerno velike teritorije i njenim pokrivanjem izolovanim uporištima i utvrđenim tačkama. Doduše, dolazilo je i do povremenih prinudnih koncentracija i sporadičnih ofanziva, kao i pokušaja da se operacije ograniče na odbranu Tonkinške Delte, ali su u celini, u francuskoj lokalnoj strategiji, vazda dominirala »izolovana uporišta«.

¹⁾ Admiral Castex: Quelques aspects stratégiques de la Guerre d'Indochine, Revue de défense nationale, decembar 1955.

²⁾ Prva sveska (»More protiv kopna«) prevedena je i izdata u Beogradu 1939 godine.

³⁾ Za praćenje opšteg toka operacija u Indokini kao i za osnovnu geografsku orijentaciju videti: Vojno delo, br. 6/53, 8/54, 10/54, 12/54 i 2/55.

Mreža ovih uporišta bila je labava i prekomerno rastegnuta, što je proizlazilo iz disproporcije između ambicija i stvarnih mogućnosti. Ovo je, pak, neprijatelju omogućavalo slobodno kretanje u međuprostorima, pogotovu noću, kao i izvođenje značajnih infiltracija i, što je naročito važno, sve je to Vijetminu stvaralo povoljne uslove za vođenje partizanskog rata i efikasnu i svestranu primenu njegove taktike.

Pored rečenog, rasturenost ovih uporišta i utvrđenih tačaka dovela je do preklapanja francuskih i protivničkih položaja i do čudnih situacija u kojima su delovi snaga jedne i druge strane bili međusobno isprepletani i jedni drugima za leđima. U Delti, naprimer, Vijetmin je uspevao da održava snage od 40.000 ljudi u francuskoj pozadini, uprkos stalno ponavljanih ali neefikasnih operacija »čišćenja«. Često se verovalo da se izvesna teritorija drži u rukama, a ustvari se nije držalo ništa. Po autoru, osnovni nedostatak ovoga sistema, najsumarnije prikazan, bio je *otsustvo* iole uređenog *fronta*.

U domenu defanzive situacija je bila još gora. Rasturenost francuskih izolovanih uporišta dozvoljavala je protivniku, ako je to hteo, da ih napada *jedno za drugim*, uzastopnim koncentracijama, birajući pritom mesto i vreme akcije, to jest koristeći punu inicijativu. Ukoliko se izvesnoj tački, iz raznih uzroka, ne bi moglo priteći u pomoć na vreme, njena situacija bi ubrzo postajala *beznadežna*. Ovo je bio slučaj sa Dijen Bijen Fuom,⁴⁾ a isto bi se desilo i sa Na Sanom da nije brzo evakuisan.

U Indokini je svaku očajničku situaciju okruženog trebalo da spasava *vazdušni most*. Međutim, funkcionisanje vazdušnog

⁴⁾ Vidi: »Dijen Bijen Fu — neki komentari strane štampe«, Vojno delo, broj 2/55, str. 79.

mosta zahteva bar minimalan stepen vazdušne nadmoćnosti, kao i održavanje u dobrom stanju terena za spuštanje aviona. Što se tiče ove prve, Francuzi su je uživali, ali drugi uslov nisu mogli uvek da ispune, a kada se aerodrom razruši, vazdušni most nestaje zajedno sa njim. U vezi s tim, ukoliko je površina opsednutog mesta bila manja, utoliko je bilo lakše da se dotični aerodrom uništi slabijim sredstvima (artiljerijom malog kalibra, bacačima, itd.).

Admiral Kasteks se zatim pita: da li je postojao neki bolji način za vođenje operacija na ovom ratištu? Po njemu, u Tonkinškoj zoni trebalo je napustiti sistem »izolovanih uporišta« i uspostaviti jedan *odbranbeni redut* sa zaledem ka moru (kojim su gospodarili Francuzi), koje bi ga snabdevalo i podržavalo. Da bi se ovaj sistem zaštitio, ponovo bi se uspostavio *front*, iako bez preteranih pretenzija, ali ipak snažan i bez pukotina, sa kratkim i solidnim komunikacijama. Praveći komparaciju sa izvesnim normama iz rata 1914—1918, pisac zaključuje da su Francuzi, prema konkretnim uslovima i protivniku, mogli da drže front od oko 150 km sa 150.000 boraca. Trasa ovoga fronta mogla je da obuhvati najveći mogući deo Delte, da dobro pokrije luku Hajfonga i oblast Hongaja i zaliva Halonga. Ratna mornarica bi obezbedila odbranu okolnog ostrvlja tako da bi sve to obrazovalo izvesnu pomorsku celinu koja bi gospodarila debušeom Tonkina na moru, za koji je Vijetmin bio toliko zainteresovan.

Sve napred izneto predstavljalo bi *koncentraciju* umesto *rasturanje*; tačno je da bi se pokrila manja teritorija no ranije, ali bi se ona čvrsto držala u rukama. Uslovi za infiltraciju bili bi znatno smanjeni, a takođe i sama osetljivost komunikacija. Prema tome, i partizansko ratovanje bi bilo mnogo teže i manje efikasno. Tako bi protivnik bio prinuđen da napada Francuze na zemljištu koje bi oni sami izabrali, daleko od džungle, i da se sukobi sa jednim odbranbenim sistemom za čije bi mu slamanje nedostajala potrebna sredstva. Pisac pretpostavlja da bi preduzimanje ovakvih mera imalo za posledicu to da bi Francuzi u sasvim drugim okolnostima dočekali Ženevsku konferenciju 1954.

Autor posvećuje posebno poglavlje starom i dobro poznatom problemu odnosa

između politike i strategije. Pominjući izvesne primere iz oba svetska rata i njihovu analogiju sa situacijom u Indokini, on dolazi do zaključka da je ovde akcija *političke strategije* ukočila snage znatnog obima koje su mogle nedostajati na odlučujućim mestima. Zbog pokušaja držanja preterano velike teritorije, u odnosu na raspoloživa sredstva, Francuzi su došli do sasvim pogrešnog rasporeda. Njihovo iscrpljivanje radi produžavanja težnji ka neostvarljivim ciljevima posledica je pritiška *političke strategije*, koja se i ovde povinjavala razlozima prestiža. On smatra da je politička zavisnost igrala veliku ulogu u toku celog rata u Indokini i, uprkos vojnih argumenata, odnela značajnu pobedu. To je bio slučaj sa držanjem pokrajine Tai, sa željom da se brani Gornji Laos, sa Hanojem, itd.

Kasteks ne poriče da politika i strategija pretstavljaju nerazlučivu celinu, ali daje ovaj načelan zaključak:

»U principu, vojna strategija, u odnosu na političku, mora da pokaže široko i razumno shvatanje«... itd... »Ali, ova popustljivost ipak ima svojih granica iznad kojih bi se vojna strategija angažovala opasnim pravcem, pod rizikom da se stvar završi katastrofom«... itd.

Ovo razmatranje nastavlja se analizom pitanja da li je u Indokini trebalo uopšte angažovati tolike snage i sredstva. Pisac strategiju u širem smislu naziva *strategijom celine*, čiji je osnovni zadatak da izvrši »izvesno klasiranje — hijerarhiju — među raznim ratištima — vojištima, te da utvrdi koje je od njih *glavno* (sa maksimumom napora i angažovanih snaga i sredstava), a koje *pomoćno* (sa minimumom). Tu se naročito ističe da nije moglo biti nikakve sumnje da je *zapadna strategija celine* — zbog svih postojećih razloga — morala kao *glavno ratište* odrediti evropsko, dok je Daleki Istok imao da pretstavlja samo *pomoćno ratište*. S druge strane, što god je Zapad više angažovao snaga i sredstava na Dalekom Istoku, gde su u Koreji i Indokini održavani stagnirajući, iscrpljujući, rasipnički frontovi na užtrb evropskog ratišta, to je samo više išlo u račun njegovim protivnicima.

Pisac sasvim otvoreno kritikuje politiku SAD i kaže da su one, koje pretenduju na voćstvo Zapada, trebale da pronađu put za mir na Dalekom Istoku. Tre-

balo je blagovremeno priznati vladu Mao Ce Tunga i prihvatiti njegov ulazak u OUN. Sve bi to imalo za posledicu da »pomoćno ratište bude zahvaćeno blagotvornim snom«. Međutim, događaji su se odvijali drugim pravcem... Ovde pisac oštro kritikuje izvesne krugove u SAD, pogotovu u Republikanskoj partiji, koji propovedaju pravi krstaški rat protiv Pekinga i koji su mislili samo o tome, kako da se osvete za »ožiljke i čvoruge sa Dalekog Istoka«. Ističući reči generala Bredlija, kome odaje priznanje, pisac prihvata mišljenje da je vođenje rata u Aziji predstavljalo ratovanje »protiv pogrešnog protivnika, na pogrešnom mestu i u pogrešno vreme« i zaključuje da je celokupna zapadna strategija celine bila pogrešna.

Zatim Kasteks iznosi istorijat pojma *ograničenog rata*, za koji je Britanac Korbet tvrdio da ga je uzeo i razradio od Klauzevica. Pri ovome on iznosi izvesne istoriske primere, u kojima je takav rat mogao da odigra korisnu ulogu, ali do koje, razvojem događaja, nije došlo, i dodaje da su Koreja i Indokina tipični slučajevi na kojima je trebalo voditi *ograničen rat*, pod uslovom da su bili obrazovani ranije pomenuti Tonkinški i Pusanški (Koreja) redut.

Poslednje poglavlje pisac posvećuje takozvanoj *produženoj strategiji*, koja, za razliku od *strategije celine*, koja predstavlja strategiju jednog trenutka ili jedne epohe, postoji na višem planu, u određenim okvirima, »kao neka vrsta osnovne direktive, fiksne doktrine, koja tokom vremena i čitavih vekova spaja strategije celine raznih epoha«. Prema tome, *produžena strategija* je stalna, ali ona nikako nije nepromenljiva u pogledu svojih sredstava i onaga što proizlazi iz *strategije celine* datog trenutka. Prema piscu, Francuskoj, u ovom pogledu, već više od jednog veka u strategiji celine raznih epoha nedostaje ovakva direktiva. U francuskoj ekspanziji, dakle, nije bilo plana celine, nije bilo *produžene strategije*, iz čega je proizašlo da nije učinjen racionalan izbor i određena hijerarhija francuskih poseda. Nije uzeto pravilno u obzir ono što je bilo najbolje i za samu metropolu. U protivnom, sve bi govorilo da je za Francuze Afrika bila glavna pozornica. Ovakvo,

Drugo Carstvo, a kasnije i III Republika, znatno su proširili francuske posede sa Dalekim Istokom. Bila je pogreška uzeti na sebe ovakve pozicije, koje su, između ostalog, zahtevale i gospodarenje morem, a još gore, grčevito se za njih zakačiti — po cenu poraza, poniženja, pa čak i katastrofe.

Na kraju, admiral Kasteks se još jednom osvrće na naličje francuske situacije u Indokini i na sve teškoće koje su za nju proizlazile na tom ratištu, iznoseći kratak istorijat i karakteristike izvesnih elemenata koji su imali uticaja na razvoj celokupne francuske kolonijalne ekspanzije. On napominje da je tamošnji položaj bio neodbranljiv, i da je to isto tvrdio u svojim delima još 1930. Pri ovome, on otvoreno i smelo kaže da novi model Vijetnama ne bi trebalo primiti u Francusku Uniju, čak i kada bi on to želeo, jer bi se tako izbegla mogućnost svakog sukoba — sa drugim silama — u tom delu sveta. Prema tome, on predlaže radikalnu hiruršku intervenciju ovim rečima: »Evaluirajmo, dakle, definitivno jedan mučan položaj, zlosrećno pomoćno ratište na kome smo se isuviše dugo zadržali, i kažimo mu zbogom!«

*

Smatram da je članak interesantan i poučan, naročito zbog toga što povezuje izvesno gledanje na teoriju strategije sa konkretnim primerima iz prakse. Autor ne ulazi u dublje razmatranje društvenopolitičkih okvira koji su doveli do toga da je rat u Indokini, u krajnjoj liniji, za Francusku bio od daleko veće štete no koristi i on celu stvar posmatra više sa užeg gledišta ili, kako kaže, sa gledišta »vojne strategije«. Međutim, i ovakav put, neposredno i posredno, dovodi ga do definitivnog zaključka o bescilnosti pokušaja očuvanja ekspanzije na Dalekom Istoku; ovaj zaključak autor reljefno formuliše apelom za napuštanje Indokine. Ako se uzme u obzir značaj samog časopisa i krug čitalaca kome je namenjen, onda ovakav stav autora predstavlja zaokret većih razmera, za koji mi je nesumnjivo trebalo lične hrabrosti i smisla za realizam.

POVODOM NEPREKIDNIH FRONTOVA U ATOMSKOM RATU

Pisac u ovom članku¹⁾ razmatra mogućnost i verovatnost stvaranja stabilizovanog fronta u budućem atomskom ratu, i kako bi trebalo da izgleda takav front.

U vojnoj literaturi prevladuje mišljenje da će budući atomski rat imati manevarski karakter i da će u njemu uspeh zavistiti u prvom redu od brzine dejstava. Nasuprot ovom mišljenju pojavljuju se i pisci koji tvrde da i u atomskom ratu može doći do stabilizacije frontova, pošto atomsko oružje pruža veće pogodnosti za odbranu ovakvih frontova nego za njihov proboj.

Međutim, pisac smatra da argumenti za dokazivanje mogućnosti obrazovanja neprekidnog i trajnog fronta često nisu dovoljno ubedljivi i da se zasnivaju na više ili manje proizvoljnim pretpostavkama. Veoma se često pretpostavlja da termonuklearno oružje neće biti upotrebljeno za savlađivanje odbranbenih položaja i sva dalja razmatranja zasnivaju se na ovoj pretpostavci, što je sasvim nelogično. Ako napadač, čak ni uz pomoć atomskog oružja relativno slabije moći, ne bude mogao da savlada braničev položaj, on će besumnije primeniti i termonuklearno oružje.

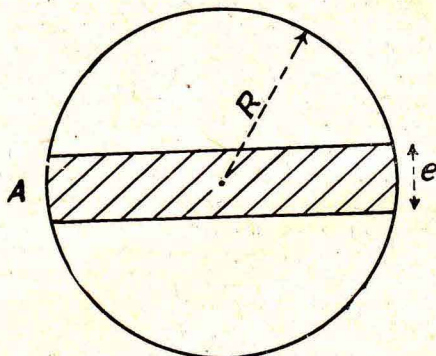
Pisac smatra da će baš bombe veoma velike moći biti upotrebljavane preventivno za tučenje vojnih ciljeva koji su maskirani i rastureni na ogromnoj površini. Stoga smatra da ne vrede oni položaji koji su podešeni za otpor samo protiv atomskih bombi relativno slabije moći. Po njegovom mišljenju, odbranbeni sistem treba da odoli svim formama napada, tj. da izdrži i dobije kako napad atomskim i termonuklearnim bombama, tako i klasičnim naoružanjem, a da istovremeno onemogući i jaču infiltraciju.

Nasuprot mišljenju izvesnih autora, pisac smatra da liniski borbeni raspored, sam po sebi, ne umanjuje uvek veličinu gubitaka usled dejstva atomskog naoružanja. Da bi ovo dokazao on razmatra slučaj prikazan na šemi.

Data je pretpostavka da atomska bomba ima poluprečnik efikasnog dejstva R , a da borbeni raspored A ima dubinu

¹⁾ A propos des fronts continus en guerre atomique, par le colonel Charles Ledard, *Revue militaire d'information*, 25 novembar 1955.

$e = \frac{1}{2} R$. Prema tome, bomba dejstvuje na mnogo većoj površini nego što je površina celokupnog borbenog rasporeda, ali iz toga ne proizilazi da će gubici borbenog rasporeda A biti manji nego što bi bili gubici iste jedinice čiji bi borbeni raspored pokrio površinu celog kruga. Ako se pretpostavi da je brojno stanje jedinice u oba slučaja isto, a efikasnost dejstva na celoj površini kruga podjednaka, gubici bi kod oba borbeno rasporeda bili podjednaki — bez obzira na razliku u njihovoj površini. Ali ako se uzme u obzir da je dejstvo u blizini centra eksplozije veće i da ono opada ka periferiji, tada će (pod pretpostavkom da se centar eksplozije poklapa sa centrom borbenog rasporeda) gubici liniskog rasporeda A biti veći nego što bi bili gubici borbenog rasporeda koji bi pokrio površinu celog kruga.

Pisac smatra da je mogućan liniski borbeni raspored koji bi bio manje osetljiv od klasičnog, ali pod uslovom da protivnik raspolaže samo ograničenim brojem bombi čije je dejstvo takođe ograničeno. Međutim, ni ovakvim se rasporedom neće uspešno odupreti ako protivnik upotrebi jača i brojnija sredstva. Sem toga, liniski se raspored jasnije ocrtava na zemljištu i teže ga je maskirati.

Na osnovu svega iznetog pisac smatra da liniski raspored ne pretstavlja rešenje koje nameće atomski rat i da se u današnjim uslovima može sa sigurnošću tvrditi jedino to da borbeni raspored mora biti što rastresitiji, tj. na što većoj površini po frontu i dubini, pod uslovom da zadrži i potrebnu solidnost. Izgleda da celokupan

odbranbeni raspored ne treba da ima oblik linije, pa ni uzastopnih linija. Međutim, linija ipak zadržava znatnu važnost u okviru taktike. Veoma rastresitim odbranbenim rasporedom moglo bi se odupreti i jakim masovnim napadima ali samo uz zaštitu atomskom vatrom. No, za takav raspored najveću opasnost predstavljaju infiltracije koje u atomskom ratu dobijaju naročitu važnost. Da bi se ove onemogućile, biće verovatno potrebno obrazovanje neprekidne linije koja ne mora biti na prednjem kraju rasporeda niti naročito jaka — s obzirom na ograničenu ulogu koja joj se u okviru ovakve odbrane dodeljuje. Stoga pisac smatra da neprekidnu liniju ili više uzastopnih neprekidnih linija ne treba odbacivati, ali se liniski raspored ne nameće kao efikasno sredstvo za smanjivanje gubitaka od dejstva atomskog oružja.

Radi zaštite od dejstva atomskog oružja veoma se često preporučuje da se sopstvene snage stalno drže što bliže protivniku, »prilepljene« uz njegove prednje delove, pošto mu se na taj način, usled blizine njegovih trupa, onemogućuje upotreba atomskog naoružanja. Međutim, ovakav postupak nije uvek izvodljiv. Ako neprijatelj želi da upotrebi atomsko oružje, on u toku noći može tajno povući svoje prednje delove i tako ostvariti potrebno udaljenje za obezbeđenje sopstvenih trupa. Čak i ako bi se povlačenje protivnika moglo uvek sa sigurnošću otkriti (što je malo verovatno), braničeve snage ne bi mogle da mu neposredno slede, naročito ako protivnik ostavi za sobom minska polja. Stoga će strana koja želi da upotrebi atomsko naoružanje biti skoro uvek u mogućnosti da stvori potrebno otstojanje između sopstvenih i protivničkih snaga.

Ipak, princip »lepljenja« uz neprijateljske snage dobija svoju važnost i efikasnost u sasvim drugim uslovima. Ako se napad vodi putem infiltracije i ako napadač uspe da prodre duboko u neprijateljski raspored, a svoj u izvesnom smislu izmeša sa braničevim, onda je on samim tim zaštićen i od dejstva braničevog atomskog naoružanja. U odbrani koja se istovremeno vodi na velikoj površini po dubini, a ne ispred jasno određenih linija, neće se moći upotrebiti atomsko naoružanje protiv napadača koji se infiltrirao.

U vezi sa iznetim razmatranjima pisac

smatra da načini koji se predlažu nisu sami po sebi dovoljni za stvaranje i održavanje solidnog fronta. Međutim, ako opšti uslovi atomskog rata dozvoljavaju da dođe do zastoja u operacijama i stabilizacije, ove načine treba dobro proučiti i primenjivati ih prilikom ustaljivanja linije kontakta između suprotnih klasičnih snaga koje su podržane jakim atomskim naoružanjem. Pisac smatra da se prilikom ispitivanja mogućnosti i verovatnoće stabilizacije i obrazovanja solidnih frontova ne treba zadržavati samo na događajima na samom frontu, već treba razmotriti i širi okvir, pošto opšta ravnoteža snaga može na pojedinim vojištima i ratištima dovesti do stabilizacije. U prilog mogućnosti stabilizacije u atomskom ratu govore, po mišljenju pisca, sledeći faktori:

— dejstvom atomskog oružja može se veoma brzo i efikasno paralizovati saobraćaj i funkcionisanje raznih službi u pozadini, na pravcima na kojima se vode operacije;

— sve snage na zemlji izložene su ogromnim gubicima kad god nisu veoma rasturene, dobro maskirane i dobro zaštićene;

— radioaktivno zatrovavanje prostranih zona na kojima se vode operacije može dovesti do potpune paralize snaga i zahteva njihovu hitnu evakuaciju ili potpunu zaštitu trupa koje na njima ostaju;

— mogućnost da se pobjeda u ratu postigne i drugim načinima, a ne samo tradicionalnim — sudarom kopnene vojske; naprimer, bombardovanje atomskim i termoneklearnim bombama i suprotan, ali još verovatniji način — podiranje i slabljenje pozadine i obaranje vlada, itd.

S obzirom na iznete faktore i njihovu važnost, pisac smatra da je logično i opravdano pretpostaviti da je stabilizacija u atomskom ratu mogućna i da na pojedinim ratištima može doći i do obrazovanja neprekidnih frontova koji će biti u stanju da se odupru napadima klasičnih snaga. On zaključuje svoj članak konstatacijom da je iz istih razloga opravdano i proučavati sve načine pomoću kojih se ovakva stabilizacija može u praksi realizovati, no s tim da treba uvek imati u vidu moguće dejstvo svih vrsta atomskog naoružanja, na celom prostranstvu na kome se vode operacije.

M. B. J.

Georg V. Fojhter: ZNAČAJ AVIJACIJE ZA ODBRANU¹⁾

U ovom članku pisac razmatra značaj avijacije u odbrani teritorijalno male države kod koje je vojna doktrina usmerena na odbranu i kao primer za svoja razmatranja uzima Švajcarsku. S obzirom na takav karakter vojne doktrine i ekonomske mogućnosti male države, strategiska avijacija, odnosno avijacija za strategiske ofanzivne operacije, ne dolazi ovde u obzir. Nasuprot tome, maloj državi je utoliko potrebnija taktička avijacija, i to naročito takvi tipovi aviona koji su podesni za tesnu saradnju sa jedinicama kopnene vojske i koji mogu najefikasnije intervenisati u borbenim dejstvima na zemlji, tim pre što su iskustva iz Drugog svetskog rata i Koreje pokazala da jedinice kopnene vojske ne mogu u svojim borbenim dejstvima postići trajan uspeh ako nisu podržane avijacijom.

Po mišljenju pisca, sporno je pitanje da li mala država treba da raspolaze lovcima-presretačima radi zaštite najvažnijih objekata od neprijateljske bombarderske avijacije ili ne. On smatra da treba računati s tim da savremeni mlazni bombarderi lete brzinom od oko 900 do 1.000 km na čas, na visinama oko 12.000 m, i da mogu dejstvovati po svakom vremenu. Ukoliko je teritorija jedne države manja, utoliko je veća verovatnoća da će mlazni bombarderi stići na određene objekte pre nego što vlastiti lovci-presretači budu mogli da dostignu visinu bombardera i da ih napadnu. Sadašnje tehničke mogućnosti ukazuju na drugo efikasno sredstvo za borbu protiv takvih bombardera i naročito podesno za teritorijalno malu državu, a to su dirigovane protivavionske rakete. Što se tiče aviona koji napadaju sa srednjih visina, iz obrušavanja ili poniranja, klasično protivavionsko naoružanje još je i sada efikasno u borbi protiv njih, stim što mora koristiti radar; prema tome, može se smatrati da će to naoružanje i u budućnosti zadržati svoj značaj, naročito u borbi protiv obrušavajućih aviona.

Pisac zatim prelazi na osnovne zadatke

taktičke avijacije u okviru odbrane male države.

Izvidanje. Avionskim izvidanjem treba pravovremeno otkriti i pratiti grupisanja i pokrete oklopnih i motorizovanih jedinica, zato što one i sa većeg udaljenja mogu relativno brzo i pod zaštitom noći izbiti na front i preduzeti napad. Stoga je potrebno da izviđački avioni raspolazu ne samo svim tehničkim sredstvima za noćno izvidanje, već i odgovarajućim naoružanjem, pošto će rejon koncentracije brzih jedinica biti obezbeđeni protivavionskim naoružanjem i noćnim lovcima.

Direktna intervencija u borbi na zemlji. — Nijedan rod vojske ne može ostvariti tako brzo i tako snažno koncentrisano dejstvo na težištu borbenih dejstava kao avijacija, uključujući tu i atomske bombe bačene iz aviona. Za avijaciju, koja ne zavisi od komunikacija, nije težak problem da sa lovcima-bombarderima brzo postigne snažan efekat na težištu, čak i u slučaju ako bi neprijatelj promenio težište napada. U manevrima koji su održani ujesen 1954 u SAD, u širokoj okolini fora Breg Kemp Mëkol, lovci-bombarderi bili su daleko podesniji za borbu protiv brzopokretnih ciljeva nego dirigovane rakete tipa »zemlja-zemlja«, jer su avioni lakše i brže pratili neprijateljske pokrete i reagovali na njih.

Postizanje prevlasti u vazduhu ili lokalne nadmoćnosti nad težištem borbenih dejstava. — Da bi avijacija uspešno intervenisala na težištu borbenih dejstava kopnene vojske potrebno je da se nad njim, u rešavajućem vremenu, postigne i održi prevlast u vazduhu ili bar lokalna nadmoćnost. Za ovaj su zadatak najpodesniji lovci-bombarderi, jer mogu — pošto izbace projektele namenjene za tučnje ciljeva na zemlji — kao lovci uspešno učestvovati u borbi u vazduhu. Zato lovac-bombarderi u svim državama čini danas kičmu taktičke avijacije, a kod malih država je naročito važno i to što se savremeni mlazni lovac-bombarderi može, bez većih konstruktivnih promena, upotrebiti kao izviđački i lovački avion (uz potrebnu izmenu odgovarajuće tehničke opreme i naoružanja), kao naprimer, kod prvog švajcarskog mlaznog aviona P-16.

Od aviona za *specijalne zadatke* i maloj su državi potrebni avioni za blisko

¹⁾ Die Bedeutung der Flugwaffe für den Verteidigungskampf, von Georg W. Feuchter, *Allgemeine schweizerische Militärzeitschrift*, novembar 1955.

izviđanje i osmatranje bojišta, za regulisanje artiljerijskih gadanja i prebacivanje ljudstva i materijala u taktičke svrhe. To naročito važi za helikoptere jer oni najbolje odgovaraju karakteru švajcarskog zemljišta.

Na kraju članka pisac ističe da kop-

Pukovnik **Luidi Vismara**:

DEJSTVA U PLANINI I PLANINSKE JEDINICE

Na početku članka¹⁾ pisac ističe da je ovaj problem, s obzirom na činjenicu da se od oko 1.250 km kopnenog italijanskog graničnog-fronta, nekih 1.150 km proteže planinskim zemljištem i da je oko 50% teritorije planinskog karaktera, vrlo aktuelan za Italijansku armiju. Stoga on smatra da je vrlo važno da se razmotre odlike planinskog zemljišta kako bi se pravilno usmerile organizacija i obuka planinskih jedinica. Ovo je naročito potrebno pošto je, usled velikog razvoja mehanizacije i napretka ratne tehnike u poslednjim godinama, pitanje borbenog dejstva u planini, kao i interesovanje za to dejstvo, prešlo u drugi plan.

U tom cilju pisac smatra da je potrebno konkretno razmotriti sledeća pitanja:

— da li su u planinskim oblastima nastupile takve promene koje zahtevaju izmene u načinu borbenih dejstava;

— kakav je uticaj novih borbenih sredstava na dejstva u planini;

— kakva bi bila ratna doktrina i načini dejstva verovatnog protivnika;

— karakter i uloga planinskih trupa sa kojima bi Italijanska armija verovatno raspolagala.

Promene u planinskim oblastima. — Što se tiče ovog pitanja, pisac smatra da je jedini novi, i to vrlo važan, element u tome da je razvoj komunikacione mreže u planini u poslednjim godinama išao paralelno sa razvitkom motorizacije, što je od bitnog značaja za planinske jedinice, naročito u pogledu snabdevanja. Ovo će imati uticaja i na taktička načela — ukoliko razvoj putne mreže bude umanjio teškoće u snabdevanju u visokim i neprohodnim planinskim oblastima, dosada praktično nepristupačnim za dejstva većih jedinica.

¹⁾ Operazioni in montagna e truppe alpine, di col. degli alp. Luigi Vismara, *Rivista Militare*, oktobar 1955.

nenavojna vojska može u odbrani zemlje utoliko uspešnije izvršiti svoj zadatak ukoliko je podržava brojno jaka avijacija koja istovremeno raspolaze i avionima najpodesnijim da podrže njenu borbu na zemlji.

M. J.

Uticaj novih borbenih sredstava na dejstva u planini. — Pod novim borbenim sredstvima pisac podrazumeva nuklearna i termonuklearna oružja, kao i novine u razvoju vazduhoplovstva. Uticaj atomskog faktora nameće, po njegovom mišljenju, suštinske izmene u organizaciji i načinu upotrebe trupa, koje ubuduće treba da se potčine određenim uslovima atomskog oružja.

Što se tiče pešadije, a prema tome i planinskih jedinica, pisac smatra da treba imati u vidu dve stvari:

— potrebno je orijentisati se ka raščlanjavanju (rastresitosti) jedinica i upotrebi lakih i pokretnih jedinica;

— u toj orijentaciji treba težiti ka upotrebi odabranih jedinica, sa izrazito visokom stručnom spremom, koje će biti u stanju da se moralno i materijalno odupru snažnom dejstvu novog oružja.

Raščlanjavanje (rastresitost) i u borbama u planini dolazi takođe u obzir usled osetljivosti dolina i kotlina na atomsko oružje, što i nalaže razvlačenje frontova — s obzirom na besputne i teško prolazne oblasti. Problem snabdevanja, koji se na taj način pojavljuje, biće olakšan otpornošću dotičnih jedinica. Upotreba odabranih jedinica, koje bi u određenim uslovima bile u stanju da dejstvuju samoinicijativno i u malim jezgrama na neprohodnom zemljištu, nalaže visok stepen specijalizacije za sve, a naročito za starije nižih jedinica (vodova i odeljenja).

Što se tiče avijacije, njena upotreba u planini nailazi još i danas na niz ograničenja u neposrednom taktičkom dejstvu. Upotreba avijacije naročito je pogodna:

— za dejstva na komunikacije, koje su inače dosta retke i osetljive, kao i na centre za snabdevanje;

— za ubacivanje padobranskih desanata u pozadinu;

— u cilju snabdevanja okruženih jedinica.

Od naročitog je značaja upotreba padobranskih jedinica za čije će se ubacivanje uvek naći pogodna mesta, često u teško-prolaznim ili nepristupačnim planinskim oblastima. Ova usamljena mesta, pogodna za ubacivanje vazдушnih desanata, predstavljaju idealne baze za njihovo dejstvo i prava uporišta u neprijateljskoj pozadini.

Danas postoji i mogućnost izvlačenja padobranskih jedinica u odgovarajućem momentu, što se retko može postići na manevarskom zemljištu gde razvoj putne mreže omogućuje hitnu intervenciju neprijateljskih snaga. Na osnovu toga pisac zaključuje da se ni na planinskom zemljištu, možda čak specijalno na njemu, ne može danas govoriti samo frontovima, već o zonama gde će uvek biti moguće naići na neprijatelja, a koje se mogu protezati na desetine kilometara u pozadini i da praktično obuhvate čitavu jednu planinsku oblast.

U pogledu snabdevanja pisac smatra da upotreba suvozemnih komunikacijskih linija ne predstavlja više odlučujuće preimućstvo u planinama, kao što je to bilo u prošlosti. Načelno se može smatrati da snabdevanje vazдушnim putem u planini, kao i na manevarskom zemljištu, čini snabdevanje pozadinskim potrebama nezavisnim od komunikacijskih linija.

Kao karakterističan primer pisac navodi formacije gerilaca koje su, iako potpuno otsečene i okružene, mogle i dalje uspešno dejstvovati u mnogim planinskim oblastima, ponekad i godinama, blagoda-reći vazдушnom snabdevanju. Potrebno je naglasiti da će ovakvi slučajevi biti naročito česti u visokim i neprohodnim oblastima.

Doktrina i načini dejstva eventualnog protivnika. — Razmatrajući pitanje ratne doktrine i načine dejstva verovatnog protivnika, pisac navodi koncepcije Sovjetske armije o ratu u planini i zaključuje:

— da se one zasnivaju na principima krajnje elastičnosti i pokretljivosti;

— po njima se dejstva svojih snaga predviđaju uvek u kombinaciji sa bočnim dejstvima i dejstvima u pozadinu neprijateljskog rasporeda;

— koncepcije Sovjetske armije predviđaju angažovanje jakih snaga bez obzira na karakter zemljišta;

— one ne smatraju nesavladivom nikakvu zemljišnu prepreku, naglašavajući važnost, često odlučujuću, uspešnog dejstva manjih jedinica;

— naročiti značaj pridaje se infiltraciji upravljenoj i podržavanoj na neprohodnom zemljištu, u cilju dejstva jačim i pokretnim jedinicama u pozadinu neprijatelja.

Pisac ne ulazi u analizu i kritiku navedenih postavki, ali smatra da se one u izvesnoj meri razlikuju od italijanskih.

Uloga i karakter italijanskih planinskih trupa. — Tretirajući pitanje karaktera i uloge trupa kojima bi Italijanska armija raspolagala, pisac smatra da se i kod planinskih trupa nameće nužna potreba za smanjivanjem jedinica u odnosu na prošli rat, što treba da se nadoknadi njihovom umešnošću i pokretljivošću, iskorišćavajući sve mogućnosti manevra koje pruža planinsko zemljište.

Na pitanje kakva bi trebala da izgleda organizacija planinskih jedinica, pisac smatra da bi, pre svega, trebalo imati u vidu da su specifičnosti planinskog zemljišta takve da planinske trupe ne bi trebalo da dobiju jednoobraznu specijalizaciju, već da imaju različitu fizionomiju, prilagođenu karakteru određene planinske oblasti i zadacima koji će im biti povereni. Raznovrsnost u specijalizaciji zadatake teškoće prilikom organizacije i izvođenja obuke, ali je ovo potrebno sprovesti pošto to zahteva savremeni rat.

Najpre treba istaći neophodnu potrebu da se planinskim jedinicama omogući naročita specijalizacija za dejstva u visokim planinama (bolje rečeno u najvišim). Za ovo, po mišljenju pisca, nisu pogodne obične planinske jedinice jer:

— ne raspolazu potrebnom ličnom i kolektivnom opremom;

— njihova organizacija ne odgovara nameni;

— nemaju potrebnu kolektivnu i ličnu stručnu spremu;

— ne raspolazu odgovarajućim službama — transportom.

Visoke planinske oblasti su ambijent koji traži izabrano ljudstvo. Male jedinice, opremljene i obučene za specijalne zadatke, mogu postići iznenađujuće rezultate. Radi toga Pisac smatra za potrebno da se ponovo organizuju jedinice »alpinista« sa zadatkom da dejstvuju u neprohodnim

oblastima visokih (najviših) planina, gde danas nisu u stanju da dejstvuju dovoljno efikasno planinske jedinice. Takve jedinice ne bi trebalo da organski pripadaju planinskim brigadama, već da budu samostalne i da predstavljaju prave »komandose« u visokim planinama.

Organizacija jedinica »alpinista« trebalo bi, po mišljenju pisca, da bude sledeća:

— najveća jedinica: četa ojačana vođom minobacača 81 mm;

— naoružanje: isto kao i streljačke čete stim da se predvidi veći broj snajperskih pušaka;

— transportna sredstva: pored motorizovanih i tovarnih, predvideti u ratno vreme i nosače.

Apstrahujući zahteve koje predstavljaju borbena dejstva u kotlinama i dolinama, pisac smatra da bi na taj način dejstva u srednjim i visokim planinama ostala u nadležnosti planinskih trupa. Ove se oblasti razlikuju od prethodnih jedino po broju ili manjoj udaljenosti od komunikacijskih pravaca.

Pošto će se i u takvim planinama često maći na oštre i strme masive bez ikakvih komunikacija, bilo bi potrebno da osnovna taktička jedinica (bataljon i kod planinskih trupa) raspolaže jednom naročito opremlenom i obučenom organskom jedinicom koja bi bila u stanju da po potrebi dejstvuje samostalno i na svakom zemljištu. Ta jedinica trebala bi da bude sadašnji izviđački vod bataljona, reorganizovan u naoružanju i opremi. U praksi fizionomija ovih novih izviđačkih jedinica, uz obavezan uslov prethodne specijalne obuke, bila bi slična jedinicama »alpinista«. Bitna razlika bila bi u tome što bi jedinice »alpinista« dejstvovala u oblastima isključivo njima poverenim, i to uvek u najvišim planinama, dok bi reorganizovani izviđački vodovi dejstvovali u rejonima svojih bataljona i u tesnom sadejstvu sa njima. Osvrćući se na borbena dejstva u dolinama i kotlinama, pisac smatra za potrebno da planinske trupe raspolažu i oklopnim jedinicama, a kao primer navodi da sovjetska planinska divizija ima u svom organskom sastavu bataljon tenkova i divizion samohodne artiljerije.

Radi toga bi, po mišljenju pisca, trebalo da planinska brigada ima u svom

organskom sastavu jednu laku oklopnu jedinicu čiji bi zadatak bio: napad na neprijateljske padobranske desante; napad na gerilske formacije; obezbeđenje komunikacija.

Imajući u vidu uspešno dejstvo u Korejskom ratu, pisac smatra kao nužno da se planinskim trupama dodele helikopteri velike nosivosti u cilju: evakuacije ranjenika; snabdevanja okruženih jedinica; prebacivanja manjih jedinica; izviđanja zemljišta.

Što se tiče naoružanja planinskih trupa, pisac je mišljenja da bi ono moralo biti savremeno i podešeno prema konkretnim zadacima jedinica. Komandanti planinskih jedinica treba da smatraju kao pravilo da prema svakoj konkretnoj situaciji odrede količinu i vrstu naoružanja koju treba nositi. Ljudstvo koje bi na taj način eventualno preostalo moglo bi se, po potrebi, koristiti radi obezbeđenja snabdevanja municijom.

Zaključak. — Budući rat obuhvatiće celokupno planinsko područje, pa i njegove nepristupačne i najviše oblasti, iz čega proizilazi potreba za jednom visoko stručnom i raznovrsnom tehničko-taktičkom specijalizacijom planinskih jedinica.

— Neophodno je da planinske trupe poznaju odlike planine i da su sposobne za bavljenje i kretanje na takvom zemljištu.

— Treba voditi računa o tehničko-taktičkoj specijalizaciji mladih oficira i podoficira i usavršiti je, a naročito u jedinicama »alpinista« i izviđača.

— Temeljita obuka, koja počinje od obuke pojedinca, a završava se uvežbavanjem većih jedinica, zahteva doktrinu konkretizovanu u jednom propisu (pravilu), koji bi sadržavao uputstva i određivao način izvođenja obuke. Italijanska armija, kako istiže pisac, danas još ne raspolaže takvim propisom (pravilom).

Neosporna je činjenica da reljef zemljišta i klima vrše jak, često odlučujući, uticaj na čitav tok borbenih dejstava u planini, a naročito na: dejstvo pešadije; komandovanje i procenu taktičkih faktora; mogućnost i efikasnost vatre, kretanja, manevra, iznenađenja, osmatranja, vazdušnih dejstava i veze; sadejstva sa artiljerijom, oklopnim jedinicama, inženjerijom i vazduhoplovstvom; mogućnost vazdušnih desanata; uslove marševanja i stanovanja;

ofanzivna i defanzivna dejstva na raznolikom zemljištu i u razno godišnje doba; službe.

Sve bi ovo trebalo, zaključuje pisac, da potvrdi neophodnost postojanja jednog iscrpnog propisa (pravila) za borbena dejstva u planini.

— Treba uvek imati u vidu da u uslovima borbenih dejstava u planini nije važan kvantitet ljudstva, već kvalitet koji se postiže visokom specijalizacijom, ljubavlju i naklonošću prema njoj, obukom koja navikava da se, čvrstom i stvarnom upornošću, iskoriste sve bogate i raznovrsne mogućnosti dejstva koje pruža planinsko zemljište.

*

Iz sadržaja članka jasno se vidi da se pisac zalaže za reorganizaciju planinskih

Potpukovnik V. Alešin:

RADIJACIONO IZVIĐANJE I DEJSTVA TRUPA NA ZATROVANOJ PROSTORIJI ZIMI¹⁾

U članku pod gornjim naslovom, pisac napominje da i zimi, pod uslovima upotrebe atomskog naoružanja, trupe moraju da dejstvuju brzo i umešno, s tim da ta dejstva moraju biti usko povezana sa neprekidnim radijacionim izviđanjem onih prostorijskih koje su izložene trovanju radioaktivnim materijama. On ističe da snežni pokrivač, niske temperature i nagle vremenske promene u toku zime utiču na dejstvo trupa bilo promenom izgleda zemljišta i prepreka, bilo uticajem na rad dozimetričnih instrumenata za radijaciono izviđanje. Zato je u uslovima upotrebe atomskog oružja zimi moguće pravilno organizovati i izvoditi dejstva trupa i obezbediti njihovu protivatomsku zaštitu jedino ako su tačno provereni svi podaci o radioaktivnoj situaciji, tj. ako se izviđanjem blagovremeno otkriju prostorijske zatrovane radioaktivnim materijama i obeležje njihove granice.

Zimski uslovi zahtevaju da se znatno češće nego leti proverava zatrovanost prostorijske, pošto snežne padavine potpomažu i povećavaju padanje radioaktivnih ma-

jedinica, za poboljšanje njihove efikasnosti, naročito u današnje doba neprekidnih pronalazaka novih borbenih sredstava.

Navedeni principi u organizaciji planinskih jedinica, u traženju novih metoda obuke, u diferencijaciji specijalizacije — s obzirom na raznovrsnost planinskog zemljišta — zaslužuju pažnju.

Što se tiče uticaja atomskog oružja na borbena dejstva u planini, pisac uglavnom navodi opšte poznato načelo rastresitosti jedinica, ne ulazeći u razmatranje pogodnosti koje planinsko zemljište pruža u odbrani od njega. Pošto je to još uvek skupoceno oružje baš na planinskom zemljištu, postavlja se pitanje pogodnosti i rentabilnosti ciljeva za njegovu primenu, jer je poznato da je efekat njegovog dejstva na takvom zemljištu vrlo mali.

K. N.

terija iz radioaktivnih oblaka, a time i zatrovanost zemljišta u površinskom opsegu. Ako posle trovanja zemljišta radioaktivnim materijama padne čist sneg, onda se opasnost po ljude donekle smanjuje pošto se time isključuje ili smanjuje neposredan kontakt između trupa i zatrovane prostorijske.

Međutim, pošto se prilikom čestih vejavica pojačanih vetrovima, radioaktivne materije iz radioaktivnog oblaka mogu sa snegom preneti na znatno veća otstojanja i povećati zatrovanu površinu, čak i na onim pravcima dejstva trupa na kojima uopšte nije upotrebljeno atomsko oružje, potrebno je neprekidno izviđanje i osmatranje. To se može postići postavljanjem dopunskih straža za hemisko i radijaciono osmatranje, koje će biti snabdevene smučkama (radi brzog premeštanja po dubokom snegu i smanjenja mogućnosti kontakta ljudstva sa radioaktivnim materijama koje su pale po snegu). Za vreme jakih mrazeva i oštrog vetra treba češće vršiti smenu ovih straža.

Posle unošenja sa mraza i hladnog vazduha u tople prostorijske, dozimetrični se instrumenti moraju brižljivo očistiti i čuvati, a pri veoma niskoj temperaturi (od minus 40 stepeni i nižoj) preduzimati potrebne mere za čuvanje izvora za napajanje instrumenata, pored ostalog, i

¹⁾ Подполковник В. Алешин: Атомное орудие и противатомная защита. Радиационная разведка и действия войск на зараженной местности зимой, Красная звезда, 1 februar 1955.

pomoću toplih navlaka, kao dobrih izolatora od hladnoće.

Sa radijacionim izviđanjem mora biti tesno povezana dozimetrična kontrola radioaktivnog zračenja i kontrola radioaktivnog trovanja. Dozimetričnom se kontrolom meri doza zračenja koju je primio borački sastav na zatrovanoj prostoriji, dok se kontrolom trovanja određuje stepen zatrovanosti boračkog sastava, borbene tehnike, hrane i drugog materijala radioaktivnim materijama, i to posle izlaska trupa sa zatrovane prostorije. Pre no što se pristupi određivanju stepena zatrovanosti boračkog sastava treba obavezno stresti sav sneg sa odeće i obuće, a pri ispitivanju zatrovanosti tehnike, naoružanja i drugog materijala, treba dozimetričnom sondom najbrižljivije proveriti ona mesta na kojima se sneg zadržava i odakle ga je teško odstraniti. Kod artiljerijskih oruđa treba ispitati ležište nišanskih sprava, pionirskog alata, cevi u kolecvi i zglobove između kolenke i lafeta. Kod motornih vozila najosetljiviji su donji delovi na kojima se sneg najviše zadržava.

Topla zimska odeća i obuća može primiti najveći deo radioaktivnih materija i izolovati ih od donjeg rublja i tela. Ako bi se pri ponovnoj kontroli radioaktivnog trovanja boračkog sastava posle skidanja gornje odeće pokazalo da zatrovanost ne prelazi dozvoljene norme, ne bi bilo potrebe za potpunom sanitarnom obradom, već bi odeću trebalo samo dezaktivizirati ili zameniti.

Da bi se borbeno dejstva na zatrovanoj prostoriji zimi uspešno izvodila, potrebno je i dobro poznavanje svojstava radioaktivnih materija, korišćenje zaštitnih sredstava inženjerskih objekata i mesnih predmeta, kao i izvođenje sanitarne zaštite i dezaktivizacije. Pored toga, komandanti svih stepena treba da u takvim slučajevima razvijaju i podržavaju razumnju inicijativu, odlučnost i dovrtljivost.

Prelazeći na razmatranje konkretnih dejstava trupa zimi, pisac kaže da u periodu priprema za nastupanje treba posvetiti veliku pažnju neprekidnom radijacionom izviđanju i osmatranju, kako bi se blagovremeno otkrile protivnikove mere za onemogućavanje nastupanja i kako bi se prema tome odredile najpogodnije forme za savlađivanje zatrovanih prostorija. Jedinice koje nastupaju treba da

obilaze žarišta neprijateljskog otpora na zatrovanoj prostoriji, aktivno sadejstvujući sa susednim jedinicama, ali zatrovane prostorije, koje su otkrili izviđački organi u toku nastupanja, ne smeju biti uzrok za obustavljanje nastupanja, već se ono mora energično nastaviti. Pri tome treba koristiti vozila, smučke i individualna sredstva protivhemiske zaštite. Ako se zatrovana prostorija savlađuje kamionima, treba prethodno zatvoriti bočna i prednja stakla, a naoružanje prekriti ogrtačima ili navlakama. Ako se takva prostorija savlađuje na tenkovima i samohodnim oruđima, takođe treba zatvoriti sve otvore i isključiti ventilatore koji služe za potrebe posade tih oruđa. Prelazak zatrovane prostorije na smučkama ili peške — bez pomoćnih sredstava — treba izvoditi ubrzanim tempom.

Ljudstvo na zatrovanoj prostoriji ne treba da sedi ili leži dok prethodno ne prostre šatorsko krilo ili ranije pripremljeni prostirač. Ako se mora leći i ukopati, borci treba da oprezno skinu gornji sloj snega, vodeći računa da se njime ne posipaju, odnosno da ne pospu susednog borca.

Pri kretanju kroz šumu i šikaru treba paziti da se ne zakače one grane na kojima se nalazi sneg zatrovan radioaktivnim materijama, a pri vetrovitom vremenu taj zatrovani sneg ne bi smeo da dospe u organe za disanje. Ako je protivnik upotrebio atomsko oružje i opšte ako se dejstvuje na zatrovanoj prostoriji, onda pre prethodne provere radioaktivnog trovanja snežnog pokrivača treba strogo zabraniti upotrebu vode od topljenog snega.

Ljudstvo u odbrani na zatrovanoj prostoriji treba da se oprezno kreće po rovovima, pazeći da se na njega ne osipa sneg sa ivica rovova i da oprezno čisti zatrovani sneg oko vatrenih položaja. Pored toga, na zatrovanim prostorijama, kako u odbrani tako i u napadu, naročiti značaj dobija međusobno ukazivanje pomoći vojnika i jedinica svih rodova. Ovde treba uzeti u obzir i organizovanost u dejstvu odeljenja, vodova i posluga na oruđima, a ništa manji značaj nema ni odvažnost i fizička izdržljivost boračkog sastava. Uspeh izvršenja borbenih zadataka na zatrovanim prostorijama umnogome će

zavisiti od tesnog sadejstva pešadije i ostalih rodova sa tenkovima i samohodnim oruđima. Na kraju pisac podvlači da će pažljivo razmatranje i uzimanje u obzir svih osobenosti borbenih dejstava

u zimskom periodu, kao i duboko poznavanje svojih dužnosti koje su u vezi sa protivatomskom zaštitom, pomoći da se obezbedi izvršavanje borbenih zadataka.

L. D.

Major Roderik Stemi-ml.: ZNAČAJ VATRENE MOĆI I POKRETLJIVOSTI¹⁾

Još u početku članka pisac ističe da se sada radi na tome da se atomska bomba uključi u postojeći sistem naoružanja američkih oružanih snaga. To treba učiniti tim pre što termini *atomska rat* i *konvencionalni rat* nemaju svoje pravo značenje, jer je atomska rat ustvari postao «konvencionalan» još od vremena kada je atomska bomba prvi put upotrebljena, i bez obzira na to da li će se i u budućem ratu upotrebiti. Zato se američka taktika mora zasnivati na pretpostavci da će se ona i upotrebiti. On smatra da atomsku bombu ne treba ni potcenjivati niti preceanjivati i biti »zaslepljen opasnošću«. Verovanje da se upotrebom atomskog naoružanja mogu postići odlučujući rezultati samo je odraz velike zablude. Ako bi stvarno bilo tako, onda i eventualni protivnik može očekivati takve rezultate, jer i on raspolaze atomskim naoružanjem. Prema tome, ne treba očekivati da će američke oružane snage moći da upotrebom takvog naoružanja unište neprijatelja koji može biti nadmoćniji u ljudstvu, tenkovima, avionima i artiljeriji.

Atomskim naoružanjem, koje se upotrebljava za tučenje ciljeva velikih dimenzija i uopšte prostorija, mogu se postići odlični rezultati. Ali ono ima svojih ograničenja i slabih strana. Jedna od osnovnih je ta što se mogu tući jedino ciljevi velike važnosti, koja zavisi od »stepena koncentracije i kritične gustine«. Međutim, baš takve ciljeve veoma je teško otkriti kad je neprijatelj u rastresitim borbenim porcima i kad su njegovi najvažniji objekti vešto prikriveni. Pod takvim okolnostima teško je ostvariti sve mogućnosti koje takvo naoružanje pruža, ali one se ipak moraju i mogu ostvariti, i to baš korišćenjem novonastalih okolnosti na bojištu. Zbog toga što obe strane raspolaze

atomskim naoružanjem, one će pribegavati rastresitim borbenim porcima, a to će onemogućavati korišćenje brojne nadmoćnosti. Dakle, ljudski potencijal, kao jedna od prednosti eventualnog protivnika, ne dolazi do izražaja; sukobi će se odvijati bez ičije nadmoćnosti, te je samim tim likvidirana jedna od osnovnih slabosti američkih oružanih snaga. Ali se Amerikanci ne smeju zadovoljiti samo time, već se moraju truditi da postignu što veću vatrenu moć i pokretljivost da bi i time otklonili dosadašnje prednosti protivnika.

U daljem izlaganju pisac ističe da je američki ekonomski i tehnički potencijal tako velik da će se jedinicama na bojištu omogućiti velika pokretljivost — u prikupljanju snaga, radi nanošenja udara, i brzim zauzimanju rastresitih poredaka. Veća pokretljivost na bojištu umnogome zavisi od pokretljivosti pešadije. Međutim, iako ona čini gro kopnenih snaga, ona je ipak najmanje pokretljiva, te bi se povećanjem njene pokretljivosti povećala i opšta pokretljivost na bojištu.

Zbog svog ličnog opterećenja, vojnik se danju ne može kretati van puta većom brzinom od 2,5 km. Da bi se njegova brzina povećala, bio bi potreban kakav pogodan transporter. Ako bi takvo vozilo bilo zaštićeno još i lakim oklopom, onda bi transport pešadije bio krajnje efikasan i ona bi, u tom slučaju, stupala u borbu sa maksimalnom fizičkom snagom. Ako bi se ljudi i mašine stopili u jedno, tj. u takvu savremenu formaciju koja bi se odlikovala velikom elastičnošću i decentralizovanim komandovanjem, to bi motorizovana pešadija, koja koristi laka oklopa vozila za kretanje do mesta gde ih napušta i stupa u borbu peške.

Pošto je ukratko izneo odlike savremenog bojišta i podvukao važnost *pokretljivosti*, pisac prelazi na formulisanje američke taktičke doktrine. Njena je bitna odlika da se upotrebom atomskog taktičkog naoružanja neprijatelj primora na rastresite poretke. Pod takvim bi se okol-

¹⁾ »Fire Power and speed Will Beat the Odds«, by major Roderick A. Stamey, Jr, *The Army Combat Forces Journal*, no-
vembar 1955.

nostima počesno uništavanje neprijatelja postizalo klasičnim naoružanjem, uz puno korišćenje veće pokretljivosti. Pošto je ovako uprošćeno izneo svoju koncepciju, pisac dalje detaljnije objašnjava njene osnovne principe. On smatra celishodnim da se akcije preduzimaju samo ako je uspeh takoreći osiguran, da bi se razboritom i zrelo promišljenom upotrebom snaga izbegao rat trošenja i iznuravanja. Samo izbegavanje akcija ne bi trebalo shvatiti tako kao da treba prekinuti svaki dodir kad god je situacija nepovoljna i da posle lokalnih neuspeha neće primenjivati akcije manjih jedinica, dok bi se akcije većih razmera izbegavale sve dotle dok se ne stvore povoljni taktički uslovi. Naročito će biti poželjna uznemiravajuća dejstva manjim jedinicama, jer se pomoću njih može ubrzati proces stvaranja povoljne taktičke situacije za izvođenje operacija većih razmera.

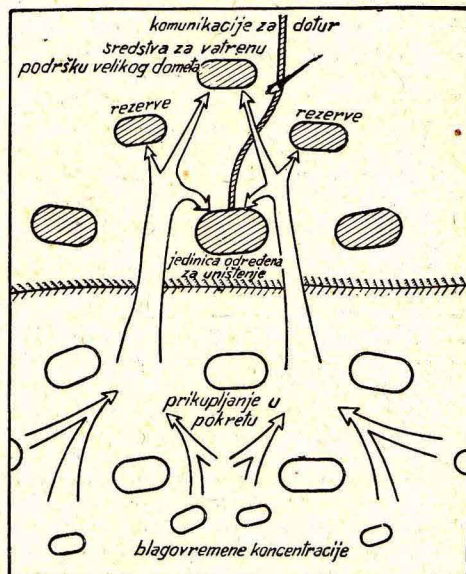
Pisac naročito ističe da se postizanjem odlučujućih rezultata retko dešava da se dvaput stupi u borbu sa jednom istom neprijateljskom jedinicom. Nanošenjem »sitnih poraza« neprijatelju borba se svodi na »borbu protiv oktopoda; pobeda se postiže tek kada se otseče i poslednji pipak, ali se snaga čudovišta ipak smanjuje posle svakog otkinutog pipka«. Nije dovoljno da se suzi neprijateljski proboj ili da se odbace delovi koji su prodrli. Takvim se akcijama ne postižu odlučujući rezultati jer će narednih dana, pa čak i sutradan, te iste neprijateljske snage ponovo prodrati, ili će se ukazati potreba da se izbace sa nekog drugog dela položaja. Stoga uništavanje neprijatelja mora biti neposrednije. Svakom akcijom treba radije težiti da se smanji njegova snaga nego da se zauzme deo položaja koji je on držao.

Princip ekonomije snaga zahteva da se kretanje u svakoj akciji vrši što je moguće brže i sa što manjim naprezanjem, kako bi se stvorila nepovoljna situacija za neprijatelja. Ne sme se dozvoliti da dođu do izražaja sve njegove sposobnosti i prednosti. Masirane neprijateljske snage moraju se napasti oruđima za masovno uništavanje. Međutim, osnovni efekat takvih oruđa treba da bude da se on zastraši od masiranja svojih snaga, čime će se omogućiti da se počesno tuče upotrebom pokretnih snaga. Ne može se očekivati da će se neprijatelj na neki način prinuditi da svoje snage masira; ukoliko

on to ipak učini, to će pre biti zbog njegove nemarnosti nego zbog veštine druge strane.

Prikupljanje snaga na bojištu. Za uspešno vođenje operacija — ofanzivnih ili defanzivnih — potrebno je prethodno prikupiti snage. Pisac smatra da je *kritična gustina* na savremenom bojištu ona koja je pogodna za tučenje atomskim naoružanjem. Oklopne jedinice, kada se ne kreću, moraju biti do te mere razređene da u pogledu gustine budu daleko ispod kritične. Ovo stoga što im brzina omogućuje da se za relativno kratko vreme prikupe na željenom prostoru. Naprotiv, kada se kreću, njihova se gustina može povećati iznad kritične, bez nekog naročitog rizika. Oklopne jedinice u odbrani, kada se ne kreću, mogu biti prikupljene rastresito — do nešto ispod kritične gustine. One mogu brzo prelaziti iz odbrane u napad i obratno (zavisno od situacije), te bi ih trebalo raspoređivati i pravovremeno i rastresito, dok se rezerve u odbrani moraju prikupiti u pravi čas pošto se predviđaju za ofanzivne akcije.

Napad. Pri izvođenju napada najpre se mora težiti da se neprijateljske snage odvoje od sredstava za vatrenu podršku velikog dometa i izvora za snabdevanje i veze sa višom — pretpostavljenom je-

SKICA 1. NAPAD

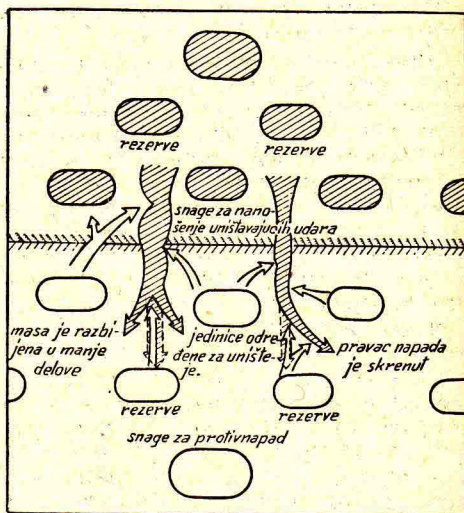
dinicom, da bi se tek posle toga tukle vatrom i prešlo u napad. Jedan od načina vođenja ofanzivnih akcija prikazan je na skici 1. Napadi u neprijateljsku pozadinu vrše se kroz međuprostore snaga čija je gustina manja od kritične. Oklopne se jedinice prikupljaju u pokretu, kako bi se smanjio rizik od eventualnog protivnapada atomskim naoružanjem. Prodori se vrše duboko iza položaja, u pravcu osetljivih prostorija, pri čemu se teži da se postigne fizička izolacija njegovih prednjih snaga. Time se, pored ostalog, blokiraju i neprijateljske rezerve, a sopstvenim se snagama omogućuju napadi sa svih pravaca.

Poslednja faza napada je pešadiski napad na neprijateljski položaj. Dosada su ga vršili pešaci — pretovareni, iscrpeni od marševanja i desetkovani od artiljerijske vatre. Međutim, pokretljivošću oklopnih jedinica na bojištu ta će okolnost biti izmenjena. Napad će se odlikovati brzim udarnim dejstvima. Kadgod je to moguće, treba izbegavati frontalni napad, jer su prednosti napada sa neočekivanih pravaca, na kojima je i sama odbrana neprijatelja obično najslabija, isuviše očigledne. Dosada su masovne armije bile u stanju da brane bokove uređene za odbranu. Da bi se postigao željeni uspeh, najpre su vršeni proboji, a potom su dalji napadi usmeravani u potrebnom pravcu. Međutim, proboji su slabili snagu manevra. Nasuprot tome, u ratu koji će se voditi i atomskim naoružanjem, obe će strane biti prinuđene da razrede svoje snage, čime će se stvoriti povoljni uslovi za proboje kroz međuprostore i to brzim pokretima oklopnih jedinica.

Statička koncentracija snaga biće mogućna jedino u neposrednom dodiru s neprijateljem. Ukoliko bi on, pod takvim okolnostima, bio i brojno jači, ipak će oklevati da upotrebi atomsko naoružanje, jer bi naneo gubitke i svojim sopstvenim snagama. Stoga se u neposrednoj blizini neprijateljskih snaga može dozvoliti koncentracija iznad kritične gustine — bez znatnog povećanja rizika.

Obrana. — Pošto je odbrana bila dosada pasivna, inicijativa je bila na strani napadača, koji je imao sve mogućnosti da svoje akcije pripremi i izvede smišljeno. Nasuprot tome, branilac je u većini slučajeva kasno saznavao namere napadača. Da bi se u odbrani postigao željeni uspeh, treba težiti da se po svaku cenu oslabi silina neprijateljskog udara, da se njegova

masa razbije na manje delove, uništi komandovanje i skrene glavni pravac napada. Potom, pošto se otklone sve taktičke prednosti koje su mu išle naruku, treba ga izolovati i uništiti. Ako je inicijativa u njegovim rukama, ne treba gubiti iz vida da je »vreme protiv njega«. Napad postepeno slabi još od samog početka. Silina udara postepeno opada — usled zamaranja žive sile i smanjivanja broja tehničkih borbenih sredstava. Formacije se rastrojavaju, a komandovanje i održavanje pravca postaje sve teže. Kada svi ovi faktori ili većina njih, ispolje nepovoljan uticaj na neprijatelja, onda rezerve, rukovođenje i vatra za podršku sa rejona koji se nalaze van svake opasnosti, dobijaju naročit značaj. Zato branilac treba da teži da pomenuti faktori što pre dođu do izražaja. Skica 2 prikazuje prvu fazu

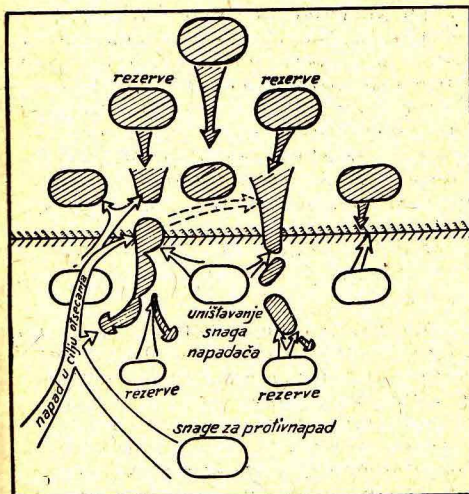

SKICA 2. PRVA FAZA ODBRANE

jedne odbranbene operacije. Međutim, za branioca nije dovoljno samo da odbije napadača, već treba da svakom svojom akcijom uništava njegove snage. A kad se jačina napadača u taktičkom pogledu svede na nivo braniočevih snaga, branilac ga mora brzo izolovati od ostalih snaga i uništiti. Ova druga faza napada prikazana je na skici 3.

Plan svake odbranbene operacije mora se zasniyati na ofanzivnim radnjama koje će se izvesti u pogodnom momentu, jer je napadač pri kraju napada, bez obzira na

uspeh, obično dezorganizovan. Pored toga, čitava delatnost njegovog komandovanja,

SKICA 3. DRUGA FAZA NAPADA

koje nije nimalo pripremljeno za odbranu, usmerena je na napad, tako da je to najpogodniji momenat kad branilac treba da preuzme inicijativu. Pri tome napadačeva pešadija (koja je najosetljivija kad je u pokretu — kad napada ili se povlači — i kad aktivno dejstvuje kao rezerva), predstavlja najvažniji cilj, jer se posle njenog uništenja mogu uspešno napasti i neprijateljski tenkovi.

Uspeh primene ratnih lukavstava zavisi od mašte starešinskog kadra. A pošto se situacije na savremenom bojištu brzo menjaju, to je za uspešnu primenu lukavstava potrebno ne samo decentralizovano komandovanje u većem stepenu, nego i veća inicijativa i hrabrost.

U cilju prikupljanja podataka na bojištu i iz duboke pozadine neprijatelja treba u prvom redu koristiti brzopokretne lake oklopne jedinice velikog akcionog radijusa, dok su oklopne jedinice veoma pogodne za sprečavanje izviđanja i za razna obezbeđenja.

T. L.

Leo Hep: PROGNOZA I IZBOR RADIOTALASA¹⁾

Uspostavljanjem nove nemačke vojske pristupa se rešavanju različitih problema, među kojima i nekih iz ratne tehnike. Bez obzira na njenu raniju tradiciju, sama činjenica da ta vojska nije postojala punih deset godina nametnula je potrebu da se koriste iskustva i dostignuća drugih armija i država. U ovom cilju je i pisac

¹⁾ Prostiranje radiotalasa je dosta kompleksna pojava. Ultrakratki talasi se prelamaju u nižim slojevima atmosfere, dok se u njenim visokim, jonizovanim slojevima, vrši potpuno odbijanje kratkih talasa. Ovo se odbijanje vrši u pogodnim časovima gotovo bez apsorpcije i tako se talasi bez gubitaka reflektuju ka zemlji. Ova činjenica predstavlja bazu za ostvarenje dalekih radioveza.

Međutim, prostiranje talasa je nesigurno i »čudljivo«. Ono zavisi od jonizacije, od geografske širine, časa, doba dana i godine i podleže raznim perturbacijama koje se dešavaju na suncu (pege, erupcije). Prema tome, prostiranje talasa ne može se predviđati sa do-

članka koji se ovde prikazuje²⁾ pokušao da razmotri problem talasne službe za potrebe trupa. Ova služba ima zadatak da na osnovu ispitivanja stanja jonofsfera daje podatke, odnosno, vrši prognozu o pogodnosti radnih frekvencija za uspešno održavanje radioveza, kako bi se olakšalo njihovo planiranje. Časopis iz koga se čla-

voljno preciznosti. Stoga je korisno da se redovno vrši metodičko izučavanje jonofsfera putem stanica za njeno ispitivanje. Rezultati osmatranja se prikupljaju i tumače u saradnji sa geofizičkim stručnjacima, kako bi se dali u obliku koji se u praksi može lako primeniti (koji talas u koje doba dana i godine daje najviše garancije da se ostvari radioveza na datom rastojanju).

Za radioveze moraju se izabrati one frekvencije koje će sigurno prodrati do korespondenta, a za ovo se mora uzimati u obzir stanje jonofsfera na osnovu koje se i vrši prognoza o »radio vremenu«.

²⁾ Leo Hepp, Fernmeldewesen, *Wehrwissenschaftliche Rundschau*, avgust 1955.

nak prikazuje i ranije je tretirao isti problem³⁾ i iscrpnije raspravljao o francuskoj organizaciji vojne službe za prognoze stanja jonosfere. Smatralo se, naime, da će u okviru t.zv. evropske bezbednosti ova služba biti zajednička i za nemačke oružane snage. Međutim, prema naknadno dobijenim podacima, talasna služba prelazi u civilne ruke. Verovatno je ovo i razlog što se u navedenom članku sada razmatra organizacija ove službe u SAD. Pisac smatra da će kratka studija o razvoju i sadanjem stanju talasne službe u Americi biti vrlo korisna, bez obzira na to što ona tamo izvršava zadatke u daleko većim okvirima nego što to ikad može biti slučaj u Nemačkoj.

*

Za vreme rata je američki Komitet za zajedničke veze (tj. veze za sva tri vida oružanih snaga) formirao pri Nacionalnom birou za standarde takozvanu *Laboratoriju za prostiranje radiotalasa*, koja je imala zadatak da ispituje jonosferu i daje prognoze za prostiranje talasa, odnosno da služi kao centralno mesto za konsultacije u pogledu korišćenja radiotalasa od strane oružanih snaga. Ona je u toku 1946, kao Centralna laboratorija za prostiranje radiotalasa (*Central Radio propagation Laboratory*), izašla iz sastava Armije SAD, ali je i dalje ostala sastavni deo Nacionalnog biroa za standarde, sa zadatkom da vrši bazična istraživanja stanja jonosfere i da na osnovu podataka, dobivenih putem merenja, izdaje prognoze *radiovremena* za potrebe oružanih snaga, naučne institute itd. Ceo se njen rad zasniva na rezultatima koji se dobijaju od 75 stanica raspoređenih po celom svetu. Ova laboratorija objavljuje izveštaje, od kojih su najvažniji oni koji predstavljaju osnovne prognoze za prostiranje radiotalasa (*Basic Radio propagation Predictions*) i treba da posluže kao pomoćno sredstvo za određivanje najboljih frekvencija prostornih talasa — pod prosečnim uslovima prostiranja za onaj mesec za koji se daje prognoza. Ovi se izveštaji izdaju na tri meseca unapred. Osnovne prognoze za prostiranje radiotalasa sastavljaju se u različitim serijama, tj. prema potrebama različitih interesenata. Postoji i izvestan broj drugih izveštaja kao, naprimer, prognoze radio-smetnji, koje se emituju svakih pola časa,

prognoze prostiranja talasa za Severni Atlantik i Severni Pacifik, koje se daju dvaput nedeljno itd. Međutim, podaci koji se daju u osnovnim prognozama nisu pogodni za neposredno korišćenje u trupi. Zbog toga jedna agencija u Školi za vezu u Fort Montmautu (Nju Džersi) izdaje, na osnovu tih osnovnih prognoza i sopstvenih iskustava, karte prostiranja prostornih talasa (*Sky Wave Propagation Charts*), koje su podeljene prema geografskim zonama (naprimer, karte za Sredozemlje, Centralnu i Srednju Evropu itd.) i koje trupama služe za neposrednu upotrebu.

Na ovom primeru, ističe pisac članka, može se videti kakav se značaj pridaje poznavanju uslova prostiranja elektromagnetskih talasa i prognozi *radiovremena* za siguran rad vojnih radioveza. Na osnovu ovoga on smatra da će se tim problemom morati pobliže pozabaviti i Nemačka armija i da se pored sopstvenih iskustava moraju proučavati i uređaji drugih zemalja. On ističe da u Saveznoj Republici već postoje *Centralni ured za telekomunikacije savezne pošte* i *Institut za jonosferu udruženja Maks Plank*, u kojima treba da budu zastupljeni i pretstavnici Ministarstva narodne odbrane. Pored toga, Bundver će morati da u sastavu Tehničke uprave, odnosno Škole za vezu ili neke slične ustanove, obrazuje centralni organ za sve vidove oružanih snaga, čiji bi osnovni zadatak bio da obučava oficire jedinica veze po svim pitanjima prostiranja talasa, daje savete u pogledu talasne službe i koristi dobivene podatke za raspodelu talasa za različite oblasti. Prema tome, više nije dovoljno da se tehnički poznaju samo radiopredajnici i prijemnici, a da se prostiranje talasa prepusti slučaju. Oficiri jedinica veze, koji su odgovorni za organizaciju i uspostavu radioveza, moraju poznavati uticaje promenljivih komponenata, kao što su promene u pogledu rasprostiranja talasa, na sigurnost radioveza i sve mogućnosti većtog korišćenja dobivenih prognoza.

Na kraju pisac smatra da podatke treba davati neposredno — bez mnogih zaobilaznih i «nadležnih» puteva, da je sa ovim problemom neposredno povezan i antenski problem (koji je u trupi manje poznat) i da saradnja organa za prostiranje talasa sa trupom i u ovom pogledu može biti od znatne koristi. S. R.

³⁾ Vidi *Wehrwissenschaftliche Rundschau*, br. 1, 1953 i br. 5, 1954.